

N:o 2.

Af Herr **S. Wieselgren**: *Om underdånig skrifvelse angående revision af de stadgar, som röra det akademiska examensväsendet.*

Det är känt huru man vid universiteten anser Kongl. stadgan den 16 April 1870 för filosofie kandidat- och licentiatexamina. Upprepade gånger och på olika sätt hafva de studerande lagt i dagen det missmod hon ingifvit dem, och lärarne inom fakulteten hafva lika litet förhemligat sina tankar i saken. "Det är", yttrade filosofiska fakultetens då varande prodecanus, professor *Thalén*, till konsistorii protokoll vårterminen 1879 — "det är, såsom examensprotokollen inom fakulteten på det mest ojäfaktiga sätt kunna intyga, af erfarenheten på det fullständigaste sätt ådagalagdt, att de nuvarande examensfordringarne, med de många och, såsom mig synes, alldeles obehöfliga tvångsämnen, nära nog fullständigt tillintetgöra hvarje vetenskapligt studium i de flesta af de till filosofiska fakulteten hörande läroämnena;" till hvilket uttalande han lägger ett annat, som betonar i huru hög grad önskvärd en revision af examensstadgan i dess helhet vore, "så framt", säger han, "man vill förebygga, att universitetets filosofiska fakultet inom kort skall nedsjunka till en simpel examensanstalt i vissa obligatoriska ämnen, hvarvid lexläsningen visserligen kommer att frodas, men allt egentligt vetenskapligt lif skall dödas." Och talande bevis för det berättigade i dessa omdömen lemna en annan af fakultetens lärare, professor *Hildebrands-son*, i den skrift — "*Filosofie kandidatexamen förr och nu*" (Maj 1879) — till hvilken jag tillåter mig hänvisa.

Hufvudsakliga felet med den anförda stadgan torde vara att finna i den gamla filosofie kandidatexamens sönderdelande i två examina, af hvilka blott den senare — licentiatexamen — afser att ega någon vetenskaplig betydelse, under det den första — kandidatexamen — icke gerna kan höja sig öfver måttet för en förberedande examen, äfven om med densamma för-

enats kompetens i fråga om lägre lärarebefattningar vid rikets allmänna läroverk. En anordning, hvarigenom den nyss vid 18—20 års ålder af elementarläroverket såsom *mogen* förklarade ynglingen genast vid ankomsten till akademien behandlas såsom *omogen* och med hänvisning till förberedande förhör i vissa "tvångsämnena", förmenas att efter eget val fullfölja sina studier, innebär icke blott en brist på följdriktighet från lagstiftningens sida utan framkallar djupt kända olägenheter af både teoretisk och praktiskt art. Håg och lust för drifvandet af det vetenskapliga studium, till hvilket anlagen mana, försvagas inför tvånget att offra ända till *fyra* till *fem* år på den lexläsning, som kräfves för afläggandet af en förberedande examen, af hvilken examinanden i de flesta fall har föga eller intet gagn, och hand i hand med detta faktum går ett annat af ekonomisk art, som visar med hvilka förökade kostnader en anordning sådan som den ifrågavarande förknippar inhemtandet af vetenskaplig bildning.

Detta senare förhållande torde icke böra förbises af dem, som, om än utan starkare intresse för akademiska examensordningar, dock icke blunda för den ekonomiska betydelsen af lönestaterna för rikets embets- och tjänstemän. Det måste vara klart, att ju dyrare man gör det för dessa senare att inhemta de kompetensvilkor, staten af dem kräfver, desto högre löner ega de sedermera rätt att fordra: äfven å detta område gäller lagen, att hög produktionskostnad orsakar högt pris å varan eller prestationen. Om nu väl icke kan ifrågasättas, att staten för vinnandet af lägre lönestater borde nedsätta sina kompetensvilkor *under* hvad som verkligen bör sig, torde man dock ega fullt skäl att vänta, det staten icke onödigtvis *uppdrifver* dem. Men ett sådant deras onödiga uppdrifvande eger ovilkorligen rum, hvarhelst staten genom olämpliga examensbestämmelser försvårar ernåendet af stadig kompetens och förökar de kostnader, som med densamma vinnande äro oskiljaktigt förbundne.

För mig synes det icke tvifvelaktigt, att bibehållandet af de akademiska preliminäreamina med allt fog från sagde synpunkt kan betecknas såsom ett onödigt uppdrifvande af priset å akademisk bildning och de olika slagen af embetsmannakompetens. Och, såsom bekant, möta förberedande examina inom *alla* fakulteterna. För den yngling, som efter aflagd mogenhetsexamen vill fullfölja *vetenskapliga* studier vid universitetet, är afläggandet af en *teologico-filosofisk* examen vilkor för hans rätt att inom teologiska fakulteten vinna lärdomsgrad, en *juridico-filosofisk* står såsom vilkor för samma rätt inom den juridiska, en *medico-filosofisk* inom den medicinska och *filosofie kandidatexamen* inom den filosofiska. Medgifva honom icke hans tillgångar att taga någon vetenskaplig examen, utan är han hänvisad till någon af *embetsexamina*, möter honom samma teologico-filosofiska examen såsom vilkor för rätten att aflägga den teoretiska och den praktiska examen,

som grundläggas presterlig kompetens; vill han åter taga examen till rättegångsverken, har han att bereda sig rätt dertill genom att undergå en förberedande pröfning i vissa kunskapsämnen, hvilken jemväl är stadgad såsom vilkor för examen till Konungens kansli. Endast för examen till bergsstaten ligger vägen fri utan förberedande pröfning, liksom ock för filosofie kandidatexamen, fattad såsom beredande viss befodringsrätt vid rikets allmänna läroverk.

Äro nu verkligen alla dessa preliminära examina af det gagn, att deras bibehållande deraf försvaras? Så vidt jag förstår utgöra de en tunga för de akademiska lärarne, hvilkas tid och krafter i otillbörlig mån af dem tagas i anspråk; och för de studerande, hvilka tvingas att använda dyrbara år, mer eller mindre mödosamt arbete och måhända sent återförtjenta penningar på en "lexläsning", hvilken, äfven der den lyckas väl, saknar hvarje själfständig betydelse, måste de kännas än mera tryckande.

Man söker möjligen deras försvar deruti, att de dock afse att bibringa ynglingen en mera omfattande allmänbildning före hans inträngande i special- eller fackstudiet; man betonar att detta säkerligen måste vara af stor nytta. Jag svarar härtill, att efter min uppfattning icke någon enda af samtliga förberedande examina torde vara i stånd att garantera förvärfvandet af sagda slags bildning, utan att de, öfver hufvud taget, mera äro att betrakta såsom i någon mån vidgade elementarkurser med tillägg af ett eller annat ämne, i hvilket man dock på grund af examens förberedande beskaffenhet sällan eller aldrig hinner särdeles långt. Och jag tror mig icke göra något vågadt påstående, då jag bestrider att de tillskott i bildning, de gifva, kunna anses uppväga hvad de i förut anmärkta afseenden taga.

Har det gått för sig att utan kraf af preliminär pröfning lemna studenten rätt att undergå examen till bergsstaten, ehuru den ditåt syftande hvarken mindre än andra torde kunna undvara önskelig allmänbildning, ej heller i de mötande examensämnena — matematik, fysik, mekanik, kemi, mineralogi, geologi och metallurgi — gerna kan anses genom sina elementarstudier mera förberedd än andra genom sina i de i teologie, juris och medicine kandidatexamen o. s. v. förekommande kunskapsfack — hvarför skulle det icke vara möjligt att äfven med hänsyn till dessa senare bereda studenten samma frihet? Lika litet som betygen göra mannen, lika litet göra examina kunskaperna; och jag tror icke att det akademiska studiet har att befara något afbräck af anordningar, som göra studentens väg till sitt föresatta mål fri från de bommar, hvilka nu i form af förberedande pröfningar ådraga honom ökade kostnader, splittra hans krafter och öda hans tid.

Då, såsom betydelsefulla tecken gifva vid handen, elementarundervisningen kanske inom kort kommer att betydligt fördyras, torde det vara af så mycket större vigt, att det akademiska bildningsarbetet snarast möjligt be-

frias från de förut antydda föråldrade former, af hvilka det ännu belamras; det skall annars varda allt mera svåråtkomligt för flertalet af den bildnings-sökande ungdomen. Jag tror mig tala i dennas namn, då jag såsom en sak af verklig betydelse utmärker krafvet å det akademiska examensväsendets förenkling i antydda riktningen.

Det skulle icke vara på sin plats att här ingå på några detaljer af frågan. Blott tillåter jag mig erinra, att der i någon af preliminärexamina ett eller annat enstaka ämne verkligen kan anses vara af den vikt, att derför utan grundlig insigt i de slutliga kunskapsfacken icke kan vinnas, detta förhållande antingen kan motivera *obehöfligheten* af särskild förberedande pröfning eller ock betinga ämnets uppflyttning till plats i den slutliga examen, då ju vederbörande examinatore naturligtvis icke kunna sakna nödig insigt i de stycken, hvilka, om än liggande utanför facket, dock anses för examinandernas fulländning af så hufvudsaklig vikt.

På grund af hvad jag anfört vågar jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen besluter i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om revision af de stadgar, som röra det akademiska examensväsendet, i sådan syftning, att filosofie kandidatexamen upphör att vara vilkor för rätt att aflägga licentiatexamen i filosofiska fakulteten samt att de för teologiska och juridiska lärdoms- och embets-examina, för medicinska lärdomsexamina samt för kansli-examen nu stadgade förberedande pröfningar må varda afskaffade.

Jag anhåller att denna min motion må varda till Tillfälligt Utskott remitterad.

Stockholm den 23 Januari 1882.

Sigfrid Wieselgren.